

|

Contextgericht en netwerkversterkend werken in de jeugdhulpverlening

Integraal, met inzicht en in vertrouwen

Joris Van Puyenbroeck, Lieven Fierens, Silke Van Asbroeck

Deel 1 : herstel van **vertrouwen** in een complexe
contextuele begeleiding

Hoe actueel is het verhaal van Els (2005)?

Contextbegeleiding en contextuele hulpverlening in IJH

- **Contextcontacten** zijn 'alle aan hulpverleningsdoelen gekoppelde begeleidingscontacten met de minderjarige en zijn **ruime** context:
 - Individuele begeleidingscontacten met de minderjarige
 - contacten met de opvoedingsverantwoordelijken
 - contacten met ruimere context: school, vrije tijd,...
 - Laagintensief, regulier, krachtgericht, bij crisis, ..
- **Contextueel** werken: professioneel kader dat inzicht biedt van destructieve opvoedingsrelaties tussen ouders en kinderen en de schrijnende situaties die men in gezinnen aantreft.

Naar betere netwerkparticipatie ?

= Context én secundair netwerk laten participeren

- Multifunctionele , flexibele oplossingen (rechtstreeks toegankelijk) afwisseling met verblijf en dagbegeleiding
- Via integratie van oude en nieuwe methodieken : Columbus-project, Eigen kracht Conferenties, LUS vzw, Domo, ... (zie aanbod Steunpunt Mens en Samenleving)
- Kritische zelfevaluatie

Deel 2 : Het **secundaire netwerk** betrekken bij contextbegeleiding – **inzicht** beleving van jongeren en opvoedingsverantwoordelijken

Onderzoek 2016
'Beleving netwerkversterkend werken in jeugdhulp'

- 36 geregistreerde cases bij Tonuso vzw , Amber vzw en Sporen vzw
- Mondelinge gestructureerde bevestigingen
- Bij jongeren (+12). n= 15
- Bij opvoedingsverantwoordelijken. n= 23

Take away's uit het TAS onderzoek

- Jongeren en opvoedingsverantwoordelijken zijn **voldoende ingelicht** over hulpverlening, maar jongeren **minder op de hoogte** van het netwerkversterkende aspect
- Bij meerderheid netwerkgericht werken **pas later in de begeleiding** opgestart.
- Netwerkversterkend werken **enthousiasmeert** betrokkenen gaandeweg, ze raken **overtuigd** van het belang
- **Verskillende vormen sociale steun** van het netwerk: informatief/adviserend, praktisch, psycho-sociaal
- Met vaste begeleider **samen de doelen** voor het netwerk bekijken
- Jongere **kies zelf** wie een rol mag spelen

22/05/2018

7

Gevarieerd takenpakket

Vermelde doelen	Vermelde ondersteuningsdoelen door netwerk
<ul style="list-style-type: none"> • Huishoudelijk: <ul style="list-style-type: none"> ○ Afspraken nakomen (en door netwerk aangesproken) wat betreft uitvoering van taken ○ Werken rond hygiëne ○ Computer – en TV gebruik • Werk/financies <ul style="list-style-type: none"> ○ Financiële toestand in orde brengen ○ Werk zoeken • Schoolplicht: <ul style="list-style-type: none"> ○ Tijdig op school geraken, op tijd opstaan ○ niet (laten) spijbelen ○ niet (laten) "ziek" zijn ○ Huiswerkbegeleiding • Sociale interactie/Communicatie <ul style="list-style-type: none"> ○ (regelmatig) contact met partner(moeder/vader) ○ Beter communicatie met school ○ Eerlijke, communicatie met alle betrokkenen ○ Niet boos worden ○ Met vertrouwenspersoon praten 	<ul style="list-style-type: none"> • Checkup/signaalfunctie (bij crisis): <ul style="list-style-type: none"> ○ "binnenspringen" ○ "oogje in het zeil". ○ "Alarmbel trekken" via telefoon (uitwisselen nummers) ○ codewoorden ○ regelmatig navraag doen hoe het gaat. • Assistentie/begeleiding <ul style="list-style-type: none"> ○ mee naar school nemen. ○ Een school zoeken ○ Uit bed zetten ○ Helpen met facturen • Psychosociaal <ul style="list-style-type: none"> ○ Samen rustig praten over problemen ○ Motiverende gesprekken ○ Rituelen in stand helpen houden • Opvang en verzorging <ul style="list-style-type: none"> ○ "een tandenborstel leggen bij de grootouders" ○ Logeren bij grootouders ○ In bad gaan bij grootouders.

22/05/2018

8

Effectief? Voor en NA

Hoe vaak kon je bij de start van de begeleiding (of vóór de netwerkgerichte hulpverlening) rekenen op de volgende vormen van steun/hulp? (met name, steun van personen uit je netwerk, niet van hulpverleners)	VOOR		NA	
	M	SD	M	SD
Iemand die je helpt als je ziek bent.	3,33	(1,35)	3,32	(1,55)
Iemand op wie je kan rekenen wanneer je iemand nodig hebt om tegen te praten.	3,86	(1,01)	4,23	(1,02)
Iemand van wie je goede raad kan krijgen omtrent een probleem.	3,19	(1,40)	3,90	(1,14)
Iemand die je liefde en affectie geeft.	3,57	(1,54)	3,71	(1,68)
Iemand met wie je een fijne tijd kan beleven, iets aangenaam kan doen.	3,43	(1,16)	3,81	(1,21)
Iemand met wie je kan praten om inzicht te krijgen in de situatie.	3,33	(1,20)	4,00	(1,41)
Iemand met wie je kunt ontspannen.	3,05	(1,36)	3,67	(1,24)
Iemand die je helpt met het huishouden als je dit zelf niet kan doen.	3,05	(1,50)	3,35	(1,60)
Iemand met wie je je persoonlijke angsten en problemen kunt delen.	3,19	(1,36)	3,90	(1,26)
Iemand die je problemen begrijpt.	3,35	(1,35)	3,95	(1,12)
Iemand die van je houdt en die op je gesteld is.	3,35	(1,69)	3,57	(1,78)
Iemand die de kinderen opvangt (#)	2,94	(1,63)	3,50	(1,58)
Iemand die helpt bij opvoeding (#)	3,05	(1,43)	2,65	(1,69)
Iemand die helpt met schoolse zaken (contacten, bijles, huiswerkbegeleiding,...)	3,05	(1,63)	2,84	(1,64)
Iemand die helpt bij de organisatie van vrije tijd (sport, jeugdbeweging)	2,24	(1,45)	2,32	(1,67)
TOTAAL GEM	3,2	(0,36)	3,51	(0,54)

22/05/2018

9

Effectief volgens opvoedingsverantwoordelijken?

- Voornamelijk positieve evaluatie door opvoedingsverantwoordelijken bv:
 - Informatie **circuleert** beter
 - Meer **praktische** hulp, men staat er minder alleen voor
 - Meer **begrip** voor de situatie en meer geloofwaardigheid
- Toch ook kritische opmerkingen bv:
 - Delen van problemen is ook prijsgeven op **privacy**
 - **Conflicten** kunnen ontstaan wanneer de druk door het netwerk op jongeren en opvoedingsverantwoordelijken te zwaar wordt om de POS aan te pakken ('bemoeienis')
- Randvoorwaarden volgens de opvoedingsverantwoordelijken:
 - Het netwerk moet **goed gekozen en voldoende groot** zijn.
 - Ook belangrijk zijn **vertrouwen en discretie**
 - **Medewerking en interesse** van de jongere en een aanhoudende medewerking van het netwerk.

22/05/2018

10

Effectief volgens kinderen/jongeren?

- De meeste jongeren schatten in dat netwerkgericht werken **werkt**. Ze bevestigen het voordeel dat informatie over hun gezinssituatie **beter circuleert**.
- Ze ervaren gevarieerde, **sociale en praktische steun**.
- De jongeren zien ook verbeterpunten. Soms wordt nog **onvoldoende consequent** gewerkt met het netwerk en is er te **weinig inspraak** bij de samenstelling ervan.

Conclusies

- Vermaatschappelijking van zorg als noodzaak maar ook in positieve zin: **individu verbinden met het netwerk**.
- Consensus bereiken over **wie in het netwerk mag** opgenomen worden, is geen evidentie.
- Veel tijd in het **uitklaren van banden** en onderlinge relaties.
- **Spontane en duidelijke rolverdeling** is mogelijk.
- Maar aparte individuele '**pakketjes**' van **sociale steun** staan mogelijks haaks op het idee van netwerkgericht werken.
- Een klein netwerk met weinig draagkracht is voor de hulpverlener een **uitdagende startsituatie**.
- **Overbevraging** van het netwerk is een risico.
- De **positie van de hulpverlener** die met doelstellingen een netwerk betreft, is niet die van een onafhankelijke buitenstaander
- Jongeren en opvoedingsverantwoordelijken **moeten 'mee' zijn** en goed de rol van het (bredere) netwerk kennen en mee kunnen bepalen

Deel 3 : Netwerkversterkend werken in de praktijk brengen

Netwerkversterking is niet evident

(Van Asbroeck, 2018)

- Contextbegeleider mist vaak het overzicht in het netwerk (Steens, 2016)
- Verwevenheid en complexiteit van multiële problemen (Berg-le Clercq, Zoon, & Kalsbeek, 2012)
- Stigmatisering en sociale isolatie: schaamte , weinig ondersteuning, belang van privacy
- Steunfiguren voor ouder en kind zijn niet noodzakelijk dezelfde mensen
- Onveiligheid in netwerken vergt oordeelsvermogen

Integraal netwerkgericht werken

(Berg-le Clercq, Zoon, & Kalsbeek, 2012)

- Intensief en langdurend
- Empowerend (Van Regenmortel):
 - Focus op (veer)kracht, competenties en beschermende factoren
 - Interafhankelijkheid, gedeelde verantwoordelijkheid
 - Meerlagig: van persoonlijk tot maatschappelijk
 - Zelfregie, controle
- In de eigen leefomgeving
- Praktische hulp, niet alleen praten.
- Hulp aan alle leden van het netwerk rond kind/jongere
- Ketenaanpak onder hulpverleners

Procedure netwerkontwikkelen werken

(via Sporen vzw)

- Stap 1 : onthaalprocedure en vraagverheldering : genogram en ecogram
- Stap 2 : informatie over werkwijze, mandaat om netwerk te betrekken
- Stap 3 : mogelijkheden voor sociale steun in het netwerk OV + kind
- Stap 4 : indien nodig, het netwerk helpen uitbreiden
- Stap 5 : samen een steunplan maken
- Stap 6 : het steunplan opvolgen
- Stap 7 : de cliënt volgt zelf het netwerk op en onderhoudt het zelf
- + Stap 8 : evaluatie van het netwerkontwikkelen werken

Referenties

- Stroobants, T., Vanderfaellie, J., Andries, C. (2013). *Kortdurende thuisbegeleiding binnen de Bijzondere Jeugdbijstand (rapport 1): Beschrijvend en praktijkgericht onderzoek naar het aanbod, de aanbieders en het maatschappelijk en juridisch kader.*
- Steens, R. (2016). *Contextbegeleiding gestript: praktijkhandboek.* Antwerpen: Jeugdzorg Emmaüs/Emmaus VZW.
- Berg-le Clercq, T., Zoon, M., & Kalsbeek, A. (2012). *Wat werkt in multiprobleemgezinnen?.* Nederlands JeugdInstituut. Geraadpleegd via www.nji.nl

Netwerkversterkend werken in de jeugdhulp. Wat vinden begeleiders en gezinnen ervan? Publicatie op sociaal.net.

Lieven.fierens@odisee.be en Joris.vanpuyenbroeck@odisee.be